

ÚŘAD PRO VYNÁLEZY
A OBJEVY

POPIS VYNÁLEZU K AUTORSKÉMU OSVĚDČENÍ

195590

(11) (B1)

/22/ Přihlášeno 06 02 78
/21/ /PV 760-78/

(51) Int. Cl.³
C 22 C 38/48

(10) Zveřejněno 31 05 79

(45) Vydáno 15 04 82

(75)

Autor vynálezu

FRYČEK VÁCLAV ing., KOČÁREK JIŘÍ ing., MATĚJOVIC KAREL ing. CSc.,
PLZEŇ a SKÁLA JOSEF ing. CSc., PŘEŠTICE

(54) Jemnozrnná austenitická nerezavějící ocel, odolná proti umělé radioaktivitě a namáhání za tepla

1

Vynález se týká austenitické nerezavějící oceli s jemnozrnnou strukturou, odolné proti umělé radioaktivitě a namáhání za tepla, vhodné zejména pro použití v jaderné technice.

Jaderně energetická zařízení vyráběná z austenitických nerezavějících ocelí na bázi chromu a niklu se vyznačují náročnými požadavky na mechanické vlastnosti, zejména při zvýšených teplotách, na odolnost proti mezikrystalové korozi, na jemnozrnnost struktury s omezeným sklonem ke stárnutí a křehnutí vlivem neutronového záření a na vyšší odolnost proti umělé radioaktivitě při současném zachování dobré tvařitelnosti i svařitelnosti oceli.

Dosud vyráběné a pro uvedené účely používané oceli obsahují v hmotnostních procentech kromě železa a běžných nečistot zpravidla 0,03 až 0,15 % uhlíku, 0,5 až 2 % manganu, 0,2 až 1 % křemíku, 16 až 19 % chromu, 8 až 12 % niklu, případně také 1,5 až 3 % molybdenu a v některých případech také titan nebo niob, který současně obsahuje také tantal, v množství odpovídajícím stechiometricky ekvivalentnímu obsahu uhlíku. Austenitické nerezavějící oceli s vysokou pevností obsahují zpravidla vyšší obsah titanu v rozmezí 1,5 až 3 hmotnostních % v přítomnosti hliníku, případně i dalších prvků.

Nevýhodou dosavadních ocelí je, že buď nedosahují s dostatečnou zárukou požadované pevnosti při zvýšených teplotách, nebo pokud dosahují vysokou pevnost, mají značně zhoršenou tvařitelnost i svařitelnost. Další nevýhodou dosavadních ocelí je značná hrbozrnnost struktury a malá odolnost proti

2

umělé radioaktivitě vlivem příměsí kobaltu, prvku v rozhodující míře podmiňujícího sklon oceli k umělé radioaktivitě a vyskytujícího se v uvedených ocelích, čímž je činí méně způsobilými nebo i nepoužitelnými pro jadernou techniku.

Uvedené nevýhody odstraňuje ocel podle vynálezu, obsahující v hmotnostních % kromě železa, běžných nečistot, 0,01 až 0,25 % uhlíku, 0,01 až 2,5 % manganu, 0,01 až 1,5 % křemíku, 10 až 20 % chromu a 8 až 14 % niklu. Podstata vynálezu spočívá v tom, že obsahuje dále stopy až 0,2 hmotnostních procent kobaltu, a dále 0,01 až 3,5 hmotnostních % molybdenu, titanu, vanadu, zirkonia a niobu, resp. niobu + tantalu jednotlivě nebo ve vzájemné kombinaci a stopy až 0,5 hmotnostních % hliníku, dusíku, bóru a prvků vzácných zemin jednotlivě nebo ve vzájemné kombinaci.

Výhody jemnozrnné austenitické nerezavějící oceli podle vynálezu, vhodné zejména pro zařízení v jaderné technice, spočívají jednak ve využití příznivějšího účinku poměrně malého množství legujících prvků na zpevnění a zjemnění austenitického zrna při komplexním legování více prvků současně, vyznačujícími se podobnými účinky a jednak v omezení obsahu kobaltu. Takto vyrobená ocel dosahuje vyšších pevnostních hodnot při zvýšených teplotách, takže lépe odolává pevnostnímu namáhání za tepla, dosahuje jemnější zrna a větší odolnost vůči umělé radioaktivitě při zachování ostatních mechanických, fyzikálních, chemických a technologických vlastností. Ocel se současně vyznačuje dostatečnou plastičností, odolnos-

ti proti stárnutí a křehnutí vlivem neutronového záření, odolností proti mezikrystalové korozi a dobrou tvařitelností i svařitelností.

Příkladem materiálů vyrobených podle vy-

nálezu jsou oceli chemického složení v hmotnostních procentech a vlastností po austenitizačním žhání v rozmezí 1000 až 1100 °C, uvedené v následujících tabulkách 1 a 2.

T a b u l k a 1

Ocel	C %	Mn %	Si %	Cr %	Ni %	Mo %	Ti %	Nb /Nb+Ta/ %	V %	Zr %	Co %	Al, N Ce %	Fe a ne- čistoty
1	0,05	0,85	0,35	17,5	9,5	0,4	0,35	0,18	0,10	-	0,020	-	zbytek
2	0,08	1,25	0,55	18,2	9,8	0,5	-	0,50	0,20	0,10	0,045	-	zbytek
3	0,06	0,95	0,40	17,2	9,6	0,4	0,40	0,25	-	-	0,10	-	zbytek
4	0,07	1,10	0,60	18,1	9,7	0,6	0,5	0,20	0,10	-	0,05	0,20	zbytek
5	0,05	1,72	0,48	18,5	10,3	1,1	0,43	0,09	0,10	-	0,025	-	zbytek
6	0,04	1,20	0,35	17,8	10,5	2,1	0,25	0,15	0,10	-	0,020	-	zbytek
7	0,07	1,20	0,50	17,5	12,0	2,5	-	-	-	-	0,070	-	zbytek
8	0,05	0,95	0,45	17,0	11,5	1,5	-	0,20	-	-	0,050	-	zbytek

T a b u l k a 2

Ocel	$\sigma_{0,2}$ +20 °C	/MPa/ 350 °C	ϵ_5 %	velikost zrna dle ASTM
1	240	205	51,0	3 - 4
2	250	210	48,5	3 - 4
3	240	195	50,9	3 - 4
4	285	235	48,0	3 - 4
5	278	208	60,4	4 - 5
6	295	235	55,0	4
7	265	210	47,0	3 - 4
8	280	225	52,0	4

P Ř E D M Ě T V Y N Á L E Z U

Jemnozrnná austenitická nerezavějící ocel, odolná proti umělé radioaktivitě a namáhání za tepla, obsahující v hmotnostních procentech kromě železa, běžných nečistot, 0,01 až 0,25 % uhlíku, 0,01 až 2,5 % manganu, 0,01 až 1,5 % křemíku, 10 až 20 % chromu, 8 až 14 % niklu, vyznačená tím, že dále obsahuje stopy až 0,2 hmotnostních % kobal-

tu a dále 0,01 až 3,5 hmotnostních % molybdenu, titanu, vanadu, zirkonia a niobu, resp. niobu a tantalu jednotlivě nebo ve vzájemné kombinaci a stopy až 0,5 hmotnostních % hliníku, dusíku, bóru a prvků vzácných zemin jednotlivě nebo ve vzájemné kombinaci.